

Hemşirelik Öğrencilerinin Duygusal Zeka ve İletişim Becerilerinin Diğer Üniversite Öğrencileri ile Karşılaştırmalı Olarak Değerlendirilmesi

Ayşe KUZU*

Fatma EKER**

* Öğr. Gör. Bil. Uzm., Zonguldak
Karaelmas Üniversitesi Ahmet
Erdoğan Sağlık Hizmetleri Meslek
Yüksekokulu, Zonguldak
e-mail: aysekuzu@gmail.com

** Yrd. Doç. Dr., Düzce Üniversitesi
Sağlık Yüksekokulu, Düzce

Özet

Amaç: Bu çalışma; hemşirelik bölümü öğrencilerinin duygusal zeka ve iletişim becerilerinin değerlendirilmesi ve eşdeğer eğitim gören diğer üniversite öğrencileri ile karşılaştırılması amacıyla yapılmıştır.

Gereç-Yöntem: Tanımlayıcı tipte yapılan bu çalışmanın evrenini Batı Karadeniz Bölgesi'ndeki bir ilde bulunan bir devlet üniversitesinde 2007-2008 eğitim öğretim döneminde öğrenim gören 1417 öğrenci oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında kişisel bilgi formu; Hall (1999) tarafından geliştirilen "Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği" ve Korkut (1996) tarafından geliştirilen "İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği" kullanılmıştır.

Bulgular: Çalışmada hemşirelik öğrencilerinin duygusal zeka değerlendirme ölçeği alt boyutlarından duyguların farkında olma; kendini motive etme ve duygusal zeka toplam puanları ile iletişim becerileri puan ortalamalarının karşılaştırma grubuna göre yüksek ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir.

Sonuç: Çalışmadan elde edilen veriler hemşirelik eğitiminin, öğrencilerin iletişim becerileri ve duygusal zekaları üzerinde olumlu etkileri olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Duygusal zeka, iletişim becerileri, hemşirelik, üniversite öğrencileri.

The Evaluation of Emotional Intelligence and Communication Skills of Nursing Students and the Other University Students in Comarative Way

Purpose: The aim of this study was to evaluate and compare the emotional intelligence and communication skills of nursing students and the other university students having the equivalent education.

Material-Method: The universe of this descriptive study consisted of 1417 students attending the state university in a city of West Black Sea Region in 2007-2008 academic year. Data were collected using an information form

and “Emotional Intelligence Evaluation Scale” developed by Hall (1999) and “Communication Skills Evaluation Scale” that was developed by Korkut (1996).

Finding: It is found that Nursing Students’ emotional awareness, self motivation, emotional intelligence total scores and communication skills mean scores was higher than the compared group in the emotional intelligence evaluation scale sub-dimensions and the difference between group was significant statistically.

Result: The data getting from the study shows that nursing education has positive effects on students’ communication skills and emotional intelligence.

Keywords: Emotional intelligence, communication skills, nursing, university students.

Giriş

Özcan (2006), iletişimi kısaca insanın duygu ve düşüncelerini, gereksinimlerini anlatma ve başkalarını anlama yolu olarak tanımlamıştır. İletişim becerileri insanların çevreleri ile anlamlı ilişkiler kurma, kendini ve başkalarını tanıma, kendi duygularının farkında olma ve başkalarının duygularını tanıyabilme, kendini gerçekleştirebilme, problemleri ile etkin baş edebilme gibi kavramlarını da içinde barındırmaktadır.

Duygusal zeka terimi ilk kez 1990’da Yale Üniversite’nden psikolog Peter Salovey ve New Hampshire Üniversitesi’nden psikolog John Mayer tarafından kullanılmış; “kendisinin ve başkalarının duygularını gözleyip, düzenleyebilmek; duyguları, düşünce ve eyleme rehberlik edecek şekilde kullanabilmek” olarak tanımlanmıştır (Salovey ve Mayer 1990). Daha sonra Goleman duygusal zekayı; duyguların farkında olma, duygularını kontrol etme, kendini motive etme, empati ve sosyal beceriler olmak üzere beş boyutta ele almıştır (Gooch 2006).

Duyguların yaşamdan alınan doyuma katkısı olduğuna dair inanış duygusal zeka konusunda yapılan çeşitli araştırma sonuçları ile desteklenmektedir. Yapılan çalışmalarda duygusal zekanın bireyin sadece özel yaşamında değil, iş yaşamın-

daki başarısını da belirlemede geleneksel olarak ölçülen entelektüel zeka (IQ=Intelligence Quotient) kadar önemli olduğu bildirilmektedir. Duygusal zekası yüksek olan bireylerin yaşamlarının ilerleyen dönemlerinde entelektüel zekası yüksek olanlara göre amaçlarına ulaşmış, anlamlı bir hayat süren mutlu ve başarılı bireyler oldukları belirtilmektedir. Duygusal zekanın entelektüel zekadan farklı olarak bir kader olmadığı ve eğitimle gelişebileceği vurgulanmakta ve bu özelliğin duygusal zekanın önemini bir kat daha artırdığı belirtilmektedir (Fuimano 2004).

Hemşirelerin de yaşamdan doyum alabilmeleri, hedeflerine ulaşabilmeleri, değişen koşullara uyum sağlayabilmeleri ve ruhsal yönden sağlıklı bireyler olabilmeleri için duygusal zeka ve iletişim becerilerinin gelişmiş olması gerekmektedir. Bunun yanı sıra hasta ya da sağlıklı bireylerle çalışırken onların yalnızca fizyolojik gereksinimlerine değil, duygusal gereksinimlerine de duyarlı ve uygun yaklaşımlarda bulunabilen hemşireler yetiştirilebilmesini sağlamak açısından da hemşirelikte duygusal zekanın değerlendirilmesi ve geliştirilmesinin önemi yapılan çalışmalarla desteklenmektedir (Akerjordet ve Severinsson 2004, Reeves 2005).

İletişimin ve duyguları tanıma, anlama ve kontrol edebilmenin son derece önemli olduğu; hemşirelik mesleğini seçen öğrencilerin henüz mesleğe atılmadan, eğitimleri sürerken iletişim becerilerinin ve duygusal zekalarının geliştirilmesi ve ders programlarının bu amaca yönelik düzenlenmesi önemli görülmektedir (Smith ve diğ. 2009). Bu nedenle hemşirelik eğitimi alan üniversite öğrencilerinin duygusal zeka ve iletişim becerilerinin değerlendirildiği bir çalışma yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur.

Amaç

Bu çalışma Batı Karadeniz Bölgesi’ndeki bir ilde bulunan bir devlet üniversitesindeki sağlık yüksekokulu hemşirelik bölümü öğrencilerinin duygusal zeka ve iletişim becerilerinin değerlendirilmesi

dirilmesi ve eşdeğer eğitim gören diğer üniversite öğrencileri ile karşılaştırılması amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem

Araştırmanın Türü

Bu çalışma, tanımlayıcı niteliktedir.

Araştırmanın Hipotezi

Hemşirelik bölümünde öğrenim gören öğrencilerin duygusal zeka ve iletişim becerileri puan ortalamaları diğer üniversite öğrencilerine göre yüksek olacaktır.

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman

Araştırmaya çalışmanın yapıldığı üniversitede lisans eğitimi veren tüm fakülte ve yüksekokullar dahil edildi. Araştırma Sağlık Yüksekokulu (Hemşirelik Bölümü); Orman Fakültesi (Peyzaj Mimarlığı, Orman Endüstri Mühendisliği, Orman Mühendisliği) ve Teknik Eğitim Fakültesinde (Yapı Eğitimi, Elektrik Eğitimi, Makine Eğitimi, Mobilya ve Dekorasyon Eğitimi, Elektrik ve Bilgisayar Eğitimi ve Eğitim Bilimleri bölümü) 18/02/2008-29/02/2008 tarihleri arasında gerçekleştirildi.

Araştırmanın Evreni

Araştırmanın evrenini 2007-2008 eğitim-öğretim döneminde sağlık yüksekokulu hemşirelik bölümünde 1., 2., 3. ve 4. sınıflarında öğrenim gören (147) ve aynı üniversitenin orman fakültesi (436) ile teknik eğitim fakültelerinin 1., 2., 3. ve 4. sınıflarında öğrenim gören (734) toplam 1270 öğrenci araştırmanın evrenini oluşturdu. Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin tamamı ve diğer fakültelerden yaş, sınıf ve cinsiyetleri hemşirelik bölümü öğrencileri ile eş olan 147 öğrenci tabakalanarak örnekleme alındı. Teknik eğitim fakültesi öğrencilerinin büyük çoğunluğunun erkeklerden, Sağlık Yüksekokulu'ndaki öğrencilerin büyük çoğunluğunun kızlardan oluşması nedeni ile karşılaştırma grubunun çoğunluğu (%71.6) kız öğrenci sayısı fazla olan orman fakültesi öğrencilerinden, %28.4'ü ise teknik eğitim fakültesi öğrencilerin-

den oluşturuldu.

Öğrencilerden 15'i araştırmaya katılmayı reddetmiş ve uygun doldurulmayan 2 anket araştırma dışında bırakıldı. Araştırma; yaş grubu, cinsiyet ve sınıfları denk sağlık yüksekokulu (n=130) ve diğer bölümlerin öğrencileri (n=130) üzerinde yapıldı. Gruplar arasında bağımlılık söz konusu olmadığından, örnek büyüklüklerinin eşit olması gerekmediği, bu çalışmada tesadüfen böyle olduğu göz ardı edilmemelidir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma Düzce Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü, Orman Fakültesi ve Teknik Eğitim Fakültesi öğrencileri ve duygusal zeka ve iletişim becerileri ölçeklerdeki sorular ile sınırlıdır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri üç bölümden oluşan anket formu aracılığıyla toplanmıştır. Anket formu; "Kişisel Bilgi Formu", "Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği" ve "İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği"nden oluşmaktadır.

Kişisel Bilgi Formu: Öğrencilerin duygusal zeka ve iletişim becerilerini etkileyebilecek sosyo-demografik, ailesel ve eğitime yönelik özelliklerden oluşan, bağımsız değişkenler içeren 13 açık ve kapalı uçlu sorudan oluşan anket formudur.

Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği (Emotional Intelligence Evaluation Scale): Duygusal zekayı ölçmek amacı ile Hall tarafından 1999 yılında geliştirilen Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği'nin Türkçe geçerlik güvenirlik çalışması, aynı yıl Ergin tarafından üniversite öğrencileriyle yapılmıştır (Kaya 2004). Ölçek beş alt boyuttan - "duygularının farkında olma", "duygularını kontrol etme", "kendini motive etme", "empati", "sosyal beceriler" - oluşan ve her biri altışar maddelik likert tipinde bir ölçektir. Ölçeği oluşturan 30 maddeden alınan puanların toplamı duygusal zeka toplam puanını verir. Artan puanlar duygusal

zekanın o alt boyutunun yüksekliğini göstermektedir.

İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği:

Bireylerin kendi iletişim becerilerini nasıl değerlendirdiklerini anlamak amacıyla 1996 yılında Korkut tarafından geliştirilen İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği'nin yapılan geçerlik ve güvenirlik çalışmasında Cronbach alpha katsayısı 0.80 olarak bulunmuştur. Bu ölçek, beşli likert tipinde olup, toplam 25 anlatımdan oluşmaktadır. Ölçekten elde edilebilecek en yüksek puan 100, en düşük puan ise 0'dır. Artan puanlar bireylerin iletişim becerilerini olumlu yönde değerlendirdiklerini göstermektedir (Korkut 1996).

Ön Uygulama

Hazırlanan anket formlarının anlaşılabilirliğinin ve süresinin belirlenmesi amacıyla 9-10.01.08 tarihlerinde araştırmacının görev yaptığı Batı Karadeniz Bölgesi'ndeki bir başka ilde bulunan bir devlet üniversitesinin Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü'nden ve diğer fakültelerden toplam 20 öğrenciye ön uygulama yapılmıştır. Ön uygulama sonunda gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın yapılabilmesi için kurumdan yazılı, öğrencilerden ise sözlü izin alınmıştır. Çalışmaya katılan öğrencilere araştırma hakkında bilgi verilmiş, araştırma sonunda elde edilen bilgilerin araştırma raporu dışında her hangi bir yerde kullanılmayacağı; istedikleri zaman çalışmadan ayrılabilirler, araştırma raporunda kişisel bilgilerin yer almayacağı ve sır olarak saklanacağı açıklandıktan sonra araştırmaya katılıp katılmama kararı kendilerine bırakılmıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırmadan elde edilen veriler bilgisayar ortamındaki SPSS 13.0 programında değerlendirilmiştir. Araştırmadan elde edilen verilerin istatistiksel değerlendirmesinde yüzdelik, grup oranlarını karşılaştırmada ki kare, iki grup ortalaması arasındaki farkın analizi için student t testi ya da Mann-Whitney U testi ve sürekli değişkenler ara-

sındaki ilişkiyi belirlemede Pearson korelasyon katsayısı kullanılmıştır.

Bulgular

Araştırmaya katılan hemşirelik bölümü öğrencilerin çoğunluğu kız (%96.2), 20-22 yaş grubunda (%67.7) ve 1. sınıf öğrencisidir (%31.5). Benzer şekilde karşılaştırma grubundaki öğrencilerin çoğunluğu kız (%93.1), 20-22 yaş grubunda (%59.2) ve 1. sınıf öğrencisidir (%38.8). Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$). Algılanan sosyo-ekonomik düzey incelendiğinde, öğrencilerin çoğunluğunun kendilerini orta sosyo-ekonomik düzeyde algıladıkları belirlendi. Ancak hemşirelik bölümünde kendisini düşük sosyo-ekonomik düzeyde (%10.8) algılayan öğrenciler karşılaştırma grubuna göre daha fazla; karşılaştırma grubunda ise yüksek sosyo-ekonomik düzeyde (%12.7) algılayanların oranının hemşirelik grubuna göre daha fazla olduğu görüldü ($p<0.05$). Hemşirelik bölümü öğrencilerinin %46.2'sinin ve karşılaştırma grubundaki öğrencilerin %53.1'inin, çocukluğunu bir il merkezinde geçirdikleri belirlendi. Çalışmaya katılan öğrencilerin okul öncesi eğitim alma durumları incelendiğinde okul öncesi eğitim almayan öğrencilerin fazla olduğu belirlendi. Ancak karşılaştırma grubundaki öğrencilerin okul öncesi eğitim alma oranlarının (%25.8) hemşirelik bölümü öğrencilerinin oranlarından (%13.8) fazla ve aralarındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p<0.05$) saptandı. (Tablo1).

Hemşirelik bölümü öğrencilerinin çoğunluğunun aile tipi çekirdek (%80.8), anne eğitim durumu ilkökul ve altında (%78.5), yarıya yakınının baba eğitim durumu ise ilkökul ve altındadır (%44.6). Hemşirelik bölümü öğrencilerinin çoğunluğu ailelerinin çocuk yetiştirme tutumlarını olumlu (%81.4) algılamaktadır. Karşılaştırma grubunda ise öğrencilerin çoğunluğunun ailesi çekirdek (%89.2), yarıya yakınının anne eğitim durumu ilkökul ve altında (%48.5), baba eğitim durumu lise ve üstündedir (%61.5). Karşılaştır-

Tablo 1: Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubundaki Öğrencilerin Bazı Sosyodemografik Özellikleri (n:260)

ÖZELLİKLER	Hemşirelik		Karşılaştırma		Toplam		x ²	p
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%		
Cinsiyet								
Kız	125	96.2	121	93.1	246	94.6	x ² =1.208	p= 0.272
Erkek	5	3.8	9	6.9	14	5.4		
Yaş								
17-19 yaş	30	23.1	30	23,1	60	23.1	x ² =4.190	p= 0.123
20-22 yaş	88	67.7	77	59.2	165	63.5		
23 yaş ve ↑	12	9.2	17	17.7	35	13.5		
Sınıf								
1.sınıf	41	31.5	44	33.8	85	32.7	x ² =1.136	p =0.768
2.sınıf	25	19.2	29	22.3	54	20.8		
3.sınıf	36	27.7	35	29.9	71	27.3		
4.sınıf	28	21.5	19	16.7	47	19.3		
Algılanan SED*								
Düşük	14	10.8	5	7.3	19	7.3	x ² =13.328	p =0.001
Orta	108	83.1	100	80.0	208	80.0		
İyi	8	6.2	25	12.7	33	12.7		
Çocukluğunun geçtiği yer								
Köy	27	20.8	14	10.8	41	15.8	x ² =6.778	p =0.034
İlçe	43	33.1	38	29.2	81	31.2		
İl	60	46.2	78	60.0	138	53.1		
Okul öncesi eğitim								
Alan	18	13.8	49	37.7	67	25.8	x ² =19.323	p =0.000
Almayan	112	86.2	81	62.3	193	74.2		
Toplam	130	100.0	130	100.0	260	100.0		

* SED: Sosyo-Ekonomik Durum

ma grubundaki öğrencilerin çoğunluğu ailelerinin çocuk yetiştirme tutumlarını olumlu (% 67.4) olarak algılamaktadır (Tablo 2).

Öğrencilerin İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği Puan ortalamaları ile Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği puan ortalamaları incelendiğinde, hemşirelik bölümü öğrencilerinin puan ortalamaları karşılaştırma grubundan yüksek ve gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (p<0.05) (Tablo 2). Duygusal zeka toplam puanları karşılaştırıldığında da hemşirelik bölü-

ümü puan ortalamasının karşılaştırma grubundan yüksek ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlendi (p<0.05). Duygusal zeka alt boyutlarından “duyguların farkında olma”, “kendini motive etme” alt boyutlarında, hemşirelik bölümü öğrencilerinin puan ortalamaları karşılaştırma grubundan daha yüksek, gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (p<0.05). Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği’nin diğer alt boyutları olan “duyguları yönetme”, “empati”, “sosyal beceriler” puan ortalamaları arasında hemşirelik bölümü ve karşılaştırma

Tablo 2: Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubundaki Öğrencilerin Ailelerine İlişkin Bazı Özellikler (n:260)

Özellikler	Hemşirelik		Karşılaştırma		Toplam		x ²	p
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%		
Aile tipi								
Çekirdek	10.5	80.8	116	89.2	221	85.5	x ² =3.650	p= 0.041
Geniş	25	19.2	14	10.8	39	15.5		
Annenin eğitim düzeyi								
İlkokul ve ↓	102	78.5	63	48.5	165	63.5	x ² =26.79	p= 0.000
Ortaokul	12	9.2	19	14.6	31	11.9		
Lise ve ↑	16	12.3	48	36.9	64	24.6		
Babanın eğitim düzeyi								
İlkokul ve ↓	58	44.6	30	23.1	88	33.8	x ² =13.782	p= 0.001
Ortaokul	17	13.1	20	15.4	37	14.2		
Lise ve ↑	55	42.3	80	61.5	135	51.9		
Çocuk yetiştirme tutumu								
Olumlu*	105	81.4	87	67.4	192	74.4	x ² =8.241	p =0.008
Olumsuz**	24	18.6	42	32.6	66	25.6		
Toplam	130	100.0	130	100.0	260	100.0		

*Olumlu aile tutumları: Demokratik, güven verici, destekleyici.

**Olumsuz aile tutumları: İlgisiz, kayıtsız, aşırı koruyucu, dengesiz kararsız, fazlasıyla serbest, baskıcı, otoriter, katı disiplinli, duyguların farkında olmayan, duyguları göz ardı eden.

grubu öğrencileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadı (p>0.05) (Tablo 3).

Hemşirelik bölümü ve karşılaştırma grubundaki öğrencilerin sosyo-demografik ve ailelerine ilişkin bazı özelliklerine göre Duygusal Zeka De-

ğerlendirme Ölçeği puan ortalamaları karşılaştırıldı. Çalışmaya katılan öğrencilerin puan ortalamaları cinsiyetlerine göre karşılaştırıldığında hemşirelik bölümünde öğrenim gören kız öğrencilerin puan ortalamaları, karşılaştırma grubuna göre yüksek ve gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak an-

Tablo 3: Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubu'ndaki Öğrencilerin İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği ve Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği Alt Ölçekleri Puan Ortalamaları (n:260)

Ölçek Alt Boyutları	Hemşirelik (n: 130) ± SS	Karşılaştırma (n: 130) ± SS	t	p
İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği	79.91±8.47	73.7±12.36	t=4.715	p=0.000
Duygusal zeka toplam puanı	132.6±22.69	125.7±29.74	t=2.082	p=0.038
Duyguların farkında olma	29.5±5.69	25.7±7.06	t=4.833	p=0.000
Duyguları yönetme	24.0 ±5.59	23.0 ±6.58	t=1.279	p=0.202
Kendini motive etme	27.5± 5.94	24.8±6.73	t=3.43	p=0.001
Empati	27.4±5.94	26.3±6.41	t=1.47	p=0.142
Sosyal beceriler	25.2±5.24	24.6±5.77	t=0.95	p=0.340

Tablo 4: Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubundaki Öğrencilerin Bazı Sosyo-Demografik ve Ailelerine İlişkin Özelliklerine Göre Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği Puan Ortalamaları (n:260)

Özellikler	Hemşirelik (n: 130)		Karşılaştırma (n: 130)		t ve u	p
	Sayı	± SS	Sayı	± SS		
Cinsiyet						
Kız	125	135.1±22.80	121	124.0±27.71	t=3.441	p=0.001
Erkek	5	102.0±39.10	9	131.7±34.12	u=1.470	p=0.147
Yaş						
17-19 yaş	30	131.1±28.48	30	131.7±25.50	t=0.091	p=0.928
20-22 yaş	88	134.0±24.06	77	122.8±29.46	t=2.684	p=0.009
≥ 23 yaş	12	139.4±11.19	23	120.8±26.19	t=2.923	p=0.006
Sınıf						
1.sınıf	41	129.4±30.76	44	127.1±29.20	t=0.343	p=0.732
2.sınıf	25	137.1±22.06	29	137.0±23.91	t= 0.025	p=0.980
3.sınıf	36	136.0±16.82	35	117.0±27.52	t=3.536	p=0.001
4.sınıf	28	134.5±23.70	22	114.8±26.45	t=2.769	p=0.008
Algılanan SED*						
Düşük	14	130.2±29.01	5	118.4±19.00	u=1.296	p=0.219
Orta	108	134.0±22.91	100	123.8±28.48	t=2.825	p=0.005
İyi	8	137.5±34.82	25	128.4±28.61	u=1.030	p=0.310
Çocukluğun geçtiği yer						
Köy	27	122.2±33.44	14	122.2 ±20.80	t= 0.05	p=0.996
İlçe	43	133.6±22.47	38	123.3±30.40	t=1.731	p=0.087
İl	60	139.2±18.51	78	125.5±28.37	t=3.426	p=0.001
Okul öncesi eğitim						
Alan	18	145.3±11.97	49	121.5±29.12	u=3.113	p=0.002
Almayan	112	131.9±25.23	81	126.3±27.52	t=1.470	p=0.143
Aile tipi						
Çekirdek	105	132.9±21.97	116	125.3±30.59	t=2.138	p=0.034
Geniş	25	131.0±25.90	14	129.2±21.99	t= 0.227	p=0.822
Annenin eğitim düzeyi						
İlkokul ve ↓	102	133.4±25.03	63	130.5±27.47	u=0.805	p=0.421
Ortaokul	12	130.0±25.02	19	120.2±31.64	t=0.914	p=0.343
Lise ve ↑	16	139.3±18.36	48	118.3±26.04	u=2.846	p=0.004
Babanın eğitim düzeyi						
İlkokul ve ↓	58	128.0±28.39	30	130.6±28.39	t=0.349	p=0.728
Ortaokul	17	137.2±31.13	20	129.5±27.08	t=0.814	p=0.421
Lise ve ↑	55	138.4±14.10	80	121.0±28.03	t=4.771	p=0.000
Çocuk yetiştirme tutumu						
Olumlu**	107	133.6±22.98	87	127.7±27.17	t=1.906	p=0.058
Olumsuz***	23	134.4±29.55	43	118.0±29.18	t=2.231	p=0.029

*SED: Sosyo-Ekonomik Durum

**Olumlu aile tutumları: Demokratik, güven verici, destekleyici.

***Olumsuz aile tutumları: İlgisiz, kayıtsız, aşırı koruyucu, dengesiz kararsız, fazlasıyla serbest, baskıcı, otoriter, katı disiplinli, duyguların farkında olmayan, duyguları göz ardı eden.

lamlı olduğu bulundu ($p<0.05$). Hemşirelik bölümü ve karşılaştırma grubundaki erkek öğrencilerin puan ortalamaları arasında ise anlamlı bir fark bulunmadı ($p<0.05$). Her iki grupta da 17-19 yaş grubunda anlamlı bir fark bulunmazken ($p>0.05$), 20-22 yaş ve 23 ve üstü yaş grubunda hemşirelik bölümü öğrencilerinin puan ortalamalarının, karşılaştırma grubuna göre yüksek ve gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğu belirlendi ($p<0.05$). Hemşirelik bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin duygusal zeka toplam puan ortalamaları karşılaştırma grubundan yüksek ve gruplar arasındaki fark anlamlıdır ($p<0.05$). Sosyo-ekonomik durumunu orta olarak algılayan, çocukluğunu bir il merkezinde geçiren, okul öncesi eğitim alan, çekirdek aileden gelen, baba eğitim düzeyi lise ve üstünde, anne eğitim düzeyi lise ve üstünde olan hemşirelik bölümü öğrencilerinin puan ortalamalarının, karşılaştırma grubuna göre yüksek ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlendi ($p<0.05$). Hemşirelik bölümü ve karşılaştırma grubu öğrencilerinin ailelerinin çocuk yetiştirme tutumu ile duygusal zeka toplam puanları karşılaştırıldığında, ailesinin çocuk yetiştirme tutumunu olumlu bulan hemşirelik ve karşılaştırma grubu öğrencileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadı. Ancak çocuk yetiştirme tutumunu olumsuz bulan hemşirelik bölümü öğrencilerinin puan ortalamalarının karşılaştırma grubundan yüksek ve gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğu görüldü ($p<0.05$) (Tablo 4).

Hemşirelik bölümünde öğrenim gören kız öğrencilerin iletişim becerileri puan ortalamaları karşılaştırma grubundaki kız öğrencilerin puan ortalamasından yüksek ve gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0.05$). Erkek öğrenciler arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadı ($p>0.05$).

İletişim becerileri puan ortalamaları yaşlara göre karşılaştırıldığında hemşirelik bölümü ve karşılaştırma grubunda 23 ve üstü yaş grubundaki öğrencilerin iletişim puan ortalamaları arasındaki farkın anlamsız olduğu; 17-19 ve 20-22 yaş

gruplarında ise hemşirelik bölümü öğrencilerinin puan ortalamalarının karşılaştırma grubunun puan ortalamalarından yüksek ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlendi ($p<0.05$). Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıflara göre iletişim becerileri puanları karşılaştırıldığında ise 1., 2. ve 4. sınıf hemşirelik bölümü öğrencilerinin puan ortalamalarının karşılaştırma grubunun puan ortalamalarına göre yüksek ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlendi ($p<0.05$) (Tablo 5).

Öğrencilerin sosyo-ekonomik durumları, çocukluğun geçtiği yer, okul öncesi eğitim alma durumları incelendiğinde; orta ve iyi sosyo-ekonomik düzeye sahip, çocukluğunu bir il ve ilçe merkezinde geçiren, okul öncesi eğitim alan ve almayan hemşirelik bölümü öğrencilerinin puan ortalamalarının karşılaştırma grubu öğrencilerinin puan ortalamasından yüksek ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görüldü ($p<0.05$) (Tablo 5).

Hem çekirdek hem de geniş aile tipine sahip hemşirelik bölümü öğrencilerinin İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği puan ortalamalarının karşılaştırma grubunun puan ortalamalarına göre yüksek ve gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0.05$). Anne eğitim düzeyi ilköğretim ve altında ve lise ve üstünde olan, babası ortaokul ile lise ve üstü mezunu olan hemşirelik bölümü öğrencilerinin puan ortalamaları karşılaştırma grubuna göre, yüksek ve gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0.05$). Çocuk yetiştirme tutumlarına bakıldığında ise hem olumlu hem de olumsuz çocuk yetiştirme tutumu algılayan hemşirelik bölümü öğrencilerinin puan ortalamalarının birbirine yakın ve karşılaştırma grubu öğrencilerinin puan ortalamalarından ise yüksek olduğu ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($p<0.05$) (Tablo 5).

Hemşirelik bölümünde eğitim alan öğrencilerin duygusal zeka ve iletişim becerileri arasındaki ilişki incelendiğinde erkeklerin ve okul öncesi

Tablo 5: Hemşirelik Bölümü ve Karşılaştırma Grubundaki Öğrencilerin Bazı Sosyo-Demografik ve Ailelerine İlişkin Özelliklerine Göre İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği Puan Ortalamaları (n:260)

Özellikler	Hemşirelik		Karşılaştırma		t ve u	p
	Sayı	$\bar{X} \pm SS$	Sayı	$\bar{X} \pm SS$		
Cinsiyet						
Kız	125	79.7±8.34	121	73.5±12.69	t=4.461	p=0.000
Erkek	5	84.8±11.16	9	75.4±6.57	u=1.67	p=0.095
Yaş						
17-19 yaş	30	83.3±5.61	30	74.0±12.45	t= 3.341	p=0.001
20-22 yaş	88	78.9±8.77	77	73.7±12.43	t=3.087	p=0.002
≥ 23 yaş	12	78.5±4.03	23	73.3±12.55	t=1.784	p=0.085
Sınıf						
1.sınıf	41	81.1±8.33	44	73.5±12.06	t=3.335	p=0.001
2.sınıf	25	82.2±7.90	29	76.6±11.95	t=2.060	p=0.045
3.sınıf	36	76.3±8.81	35	72.0±12.16	t=1.702	p=0.084
4.sınıf	28	80.6±7.70	22	72.8±13.93	t=2.340	p=0.026
Algılanan SED*						
Düşük	14	75.7±12.75	5	71.4± 8.26	u=1.020	p=0.308
Orta	107	79.9± 7.66	100	73.9±12.16	t=4.203	p=0.000
İyi	8	87.1± 6.08	25	73.2±14.10	u=2.921	p=0.003
Çocukluğunun geçtiği yer						
Köy	27	77.6±12.3	14	73.5± 6.68	t=1.152	p=0.256
İlçe	43	79.9±6.44	38	71.1±13.61	t=3.647	p=0.001
İl	60	80.9±7.55	78	75.0±12.42	t=3.446	p=0.001
Okul öncesi eğitim						
Alan	18	82.8±7.12	49	72.6±15.04	u=2.541	p=0.011
Almayan	112	79.4±8.60	81	74.3±10.46	t=3.684	p=0.000
Aile tipi						
Çekirdek	105	79.5 ±8.47	116	73.6±12.72	t=4.052	p=0.000
Geniş	25	81.4 ±8.47	14	73.8±9.15	t=2.562	p=0.017
Annenin eğitim düzeyi						
İlkokul ve ↓	102	79.9±8.53	63	74.4±12.33	t=3.102	p=0.003
Ortaokul	12	79.0±7.72	19	75.8±10.68	t=0.871	p=0.391
Lise ve ↑	16	80.1±9.10	48	71.8±12.99	u=2.366	p=0.018
Babanın eğitim düzeyi						
İlkokul ve ↓	58	79.0±9.30	30	75.0±11.09	t=1.812	p= 0.073
Ortaokul	17	82.4±8.01	20	73.1±14.30	t=2.384	p=0.023
Lise ve ↑	55	80.0±7.64	80	73.3±12.42	t=3.838	p=0.000
Çocuk yetiştirme tutumu						
Olumlu**	107	79.5±8.33	87	75.3±11.88	t=3.126	p=0.002
Olumsuz***	23	79.7±9.30	43	70.3±12.78	t=3.126	p=0.002

*SED: Sosyo-Ekonomik Durum

**Olumlu aile tutumları: Demokratik, güven verici, destekleyici.

***Olumsuz aile tutumları: İlgisiz, kayıtsız, aşırı koruyucu, dengesiz kararsız, fazlasıyla serbest, baskıcı, otoriter, katı disiplinli, duyguların farkında olmayan, duyguları göz ardı eden.

eğitim almayanların duygusal zeka puan ortalamalarının en düşük düzeyde olduğu belirlendi ($p<0.05$). Yaş, sınıf, algılanan sosyo-ekonomik durum ve çocukluğunun geçtiği yere göre gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmadı ($p>0.05$). İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği puan ortalamaları incelendiğinde ise 23 ve üzeri yaş grubunda, 3. ve 4. sınıflarda öğrenim gören, sosyo-ekonomik durumunu düşük algılayan öğrencilerin puan ortalamalarının düşük olduğu ve gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Cinsiyet, çocukluğunun geçtiği yer ve algılanan sosyo-ekonomik duruma göre gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmadı. Hemşirelik bölümü öğrencilerinin ailelerine ilişkin özelliklerine göre Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği ve İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($p>0.05$).

Araştırmaya katılan hemşirelik bölümü ve karşılaştırma grubundaki öğrencilerin iletişim eğitimi alma durumlarına göre, Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği puan ortalamaları karşılaştırıldığında iletişim eğitimi alan hemşirelik bölümü öğrencilerinin duygusal zeka puan ortalamalarının ($\bar{X}:137.0\pm18.58$), karşılaştırma grubunun puan ortalamalarından ($\bar{X}:130.3\pm29.01$) yüksek ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($p<0.05$).

Yapılan korelasyon analizinde duygusal zeka toplam puanı ve tüm duygusal zeka alt boyutları ile iletişim becerileri ölçeği arasında pozitif yönde kuvvetli bir ilişki olduğu belirlendi. Buna göre öğrencilerin duygusal zeka puan ortalamaları arttıkça, iletişim becerileri puan ortalamaları da artmaktadır. Benzer şekilde duygusal zeka toplam puanı ile tüm duygusal zeka alt boyutları arasında ve tüm alt boyutların birbirleri ile pozitif yönde kuvvetli bir ilişkisi olduğu belirlendi ($p<0.05$).

Tartışma

Çalışmada; hemşirelik bölümü öğrencilerinin duygusal zeka, duygusal zeka alt boyutları ve ile-

tişim becerileri ölçeği toplam puanlarının karşılaştırma grubuna göre yüksek ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlendi (Tablo 3). Duygusal zekanın pek çok faktörden etkilendiği ve eğitim yoluyla geliştirilebildiği bilinmektedir. Erdoğan (2008)'nin yaptığı çalışmada, sözel bölümlerde öğrenim gören öğrencilerle sayısal bölümlerde öğrenim gören öğrenciler karşılaştırılmış, duygusal zeka ve alt boyutlarında sözel bölümlerde eğitim alan öğrencilerin toplam puanlarının daha yüksek olduğu ve aradaki farkın sözel bölümlerin öğretim programlarında insan psikolojine yönelik derslerin yer almasından kaynaklanabileceği bildirilmiştir. Tutuk (2002)'un yaptığı çalışmada da hemşirelik bölümü öğrencilerinin iletişim puanlarının, çalışmamızda elde edilen puana yakın olduğu görülmüştür. Hemşirelik eğitiminin de insana ve sosyal yaşama odaklı olduğu düşünüldüğünde hemşirelik öğrencilerinin duygusal zeka ve iletişim becerilerinin gelişmiş olması beklenmektedir. Ayrıca bu sonuç karşılaştırma grubunu oluşturan orman fakültesi ile teknik eğitim fakültesi öğrencilerinin ders programlarında yer almayan kişilerarası ilişkiler, psikiyatri, psikoloji gibi dersleri almaları, öğrencilerin uygulamalı eğitimleri sırasında hasta ya da sağlıklı pek çok bireyle etkileşim içinde olmalarının öğrencilerin duygusal zekalarını ve iletişim becerilerinin gelişmesine olanak verdiği şeklinde yorumlanabilir.

Duygusal Zeka

Duygusal zekanın cinsiyetle olan ilişkisini araştıran çalışmalar incelendiğinde farklı sonuçlara rastlanmaktadır. Shuttle ve diğ. (2001)'nin ve Acar (2002)'in çalışmalarında, duygusal zeka puanları ile cinsiyet arasında bir ilişki olmadığı bildirilirken; pek çok çalışmada duygusal zeka puanlarının kadınlarda daha yüksek olduğu görülmüştür (Pau ve Croucher 2003, Petrides ve diğ. 2004, Harrod ve Scheer 2005, Halıçınarlı ve Bender 2006, Austin ve diğ. 2007, Erdoğan 2008). Bunun yanında erkek öğrencilerin duygusal zeka puan ortalamalarının kız öğrencilere göre daha

yüksek olduğunu bildiren çalışmalara da rastlanmaktadır (Fatt ve Howe 2003, Tsaousis ve Nikolaou 2005). Hemşirelik ve diğer bölümler arasında yapılan karşılaştırmalı bir başka çalışmaya rastlanmamıştır ancak bu çalışmadan elde edilen kız öğrencilerin yüksek duygusal zekaya sahip oldukları bulgusu literatürü destekler niteliktedir (Tablo 4).

Literatürde yaş ile duygusal zeka puanları arasında anlamlı bir ilişki olmadığını bildiren çalışmalara rastlanmaktadır. Bu çalışmalarda elde edilen sonucun duygusal zekanın küçük yaşlardan itibaren gelişmesi nedeniyle ortaya çıktığı bildirilmektedir (İsmen 2004, Harrod ve Scheer 2005). Kaya ve Keçeci (2004)'nin hemşirelik öğrencilerinin duygusal zekalarını değerlendirdikleri bir çalışmada, duygusal zekanın öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıflara göre farklılık gösterdiği belirtilmiştir. Tutuk ve diğ. (2002)'nin yaptığı bir çalışmada hemşirelik öğrencilerinin duygusal zekanın alt boyutlarından biri olan empatik eğilim puan ortalamalarının 3. ve 4. sınıfta en yüksek olduğu ve sınıflar yükseldikçe empatik eğilimin arttığı bildirilmiştir. Çalışmada hemşirelik bölümü öğrencilerinin puan ortalamaları yaşla ve buna paralel olarak eğitim gördükleri sınıfla birlikte artış göstermekte, karşılaştırma grubunda ise tam tersine yaşla ve eğitim görülen sınıfla birlikte duygusal zeka puanları düşmektedir (Tablo 4). Bu sonucun hemşirelik bölümünde öğrenim gören öğrencilerin öğretim planlarında yer alan hemşirelikte öğretim, yönetim ve psikiyatri gibi duygusal zekayı geliştirmeye yönelik dersleri özellikle 3. ve 4. sınıflarda almaları ve yıllara yayılan uygulamalı eğitimleri sırasında hasta ya da sağlıklı pek çok bireyle iletişime girerek onların duygularını tanıma, anlama ve bir yandan da kendi duygularını anlama ve kontrol etme olanağı bulmaları nedeniyle ortaya çıktığı düşünülmektedir.

Harrod ve Scheer (2005) 16-19 yaş grubundaki gençlerle yaptıkları çalışmada ailenin geliri arttıkça gençlerin duygusal zeka puanlarının da arttığını bildirmiştir. Çalışmamızda ise orta sosyo-eko-

nomik duruma sahip hemşirelik bölümü öğrencilerinin puan ortalamalarının, karşılaştırma grubundaki öğrencilere göre daha yüksek olduğu görüldü. Elde edilen bu sonuç hemşirelik bölümü öğrencilerinin çoğunluğunun orta sosyo-ekonomik düzeyde olması ve puan ortalamalarının da karşılaştırma grubuna göre yüksek olmasına bağlanabilir.

Çocukluğunu bir il merkezinde geçiren hemşirelik bölümü öğrencilerinin duygusal zeka puan ortalamalarının, karşılaştırma grubunun puan ortalamasına göre yüksek olduğu, diğer yerleşim birimlerinde anlamlı bir fark olmadığı belirlendi. Bu konuda yapılan diğer çalışmalarda ise bu bulgunun aksine gençlerin yaşadığı bölgenin duygusal zekayı etkilemediği bildirilmektedir (Harrod ve Sheer 2005, Özyazıcıoğlu ve diğ. 2009).

Çalışmada okul öncesi eğitim alan hemşirelik bölümü öğrencilerinin puan ortalamalarının karşılaştırma grubuna göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlendi (Tablo 4). Literatür incelendiğinde bu bulgu ile benzerlik gösteren karşılaştırmalı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak, çeşitli yayınlarda okul öncesi dönemin, çocukların duygularını tanımanın ilk adımı olduğu ve okul öncesi eğitimlerle çocukların kendi duygularını tanımalarına ve duygularını göstermelerine yardımcı olduğu belirtilmektedir (Yeşilyaprak 2001, Rice 2006, Goode 2008).

Çalışmada baba ve anne eğitim düzeyi lise ve üstünde olan hemşirelik bölümü öğrencilerinin puanları anlamlı düzeyde yüksektir. İsmen (2004) ve Harrod ve Scheer (2005)'nin çalışmalarında da buna benzer bulgular elde edildiği bildirilmiştir. Ancak diğer yandan annesi ilkökul ve altında eğitim alan karşılaştırma grubu öğrencilerinin ölçek puanlarının, diğer anne eğitim düzeylerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu farkın eğitim düzeyi düşük olan annelerin çoğunlukla çalışma yaşamına katılmaması sebebi ile çocukları ile daha yakın ilişkiler kurabilmesi, çocukların gelişimini daha yakından takip edebilmesi, çocuklarını sosyal yaşama daha çok katabilmesi sonucun-

da ortaya çıktığı düşünülmektedir. Dikkat edilmesi gerektiği düşünülen bir konu da hemşirelik bölümü öğrencilerinin, anne eğitim düzeylerine göre duygusal zeka puanlarının birbirine yakın olmasıdır. Bu sonuçlar hemşirelik bölümünde öğrenim gören öğrencilerin duygusal zeka puanlarının anne eğitim durumundan etkilenmediğini düşündürmektedir.

Ailelerin çocuk yetiştirme tutumları çocukların duygusal zekaları üzerine etki etmektedir. Goleman (2006)'nın aktardığına göre, Washington Üniversitesi'nde yapılan bir çalışmada duyguları göz ardı etmek, duygularına saygı göstermemek, fazlasıyla serbest bırakmak gibi tutumların duygusal açıdan yetersiz ana-baba tutumları arasında en sık rastlananlar olduğu bildirilmiştir. Ciarrochi ve diğ. (2001)'nin aile tutumları ile duygusal zeka arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırma sonuçları da benzer niteliktedir. Çalışmanın sonuçlarına bakıldığında ailesinin çocuk yetiştirme tutumunu hem olumlu hem de olumsuz bulan hemşirelik bölümü öğrencilerin puan ortalamalarının birbirine yakın olduğu, karşılaştırma grubunda ailesinin çocuk yetiştirme tutumunun olumlu olduğunu belirten öğrencilerin puan ortalamalarının olumsuz olduğunu belirten öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 4). Bu sonuçlar hemşirelik eğitiminin duygusal zekaya olumlu katkıda bulunmasının yanı sıra ailelerin öğrencilerin duygusal zekaları üzerindeki olumsuz etkisinin eğitim yolu ile azaltılabileceğini de düşündürmektedir.

İletişim Becerileri

Çalışmanın sonuçları incelendiğinde hemşirelik bölümünde öğrenim gören kız öğrencilerin iletişim becerileri puanlarının karşılaştırma grubuna göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu, erkek öğrenciler arasında ise fark bulunmadığı görülmektedir (Tablo 5). Bu konuda yapılan çalışmalar incelendiğinde kadınların iletişim becerilerinin erkeklere göre daha gelişmiş olduğu görülmektedir (Deniz 2003, Korkut 2005). Ancak erkek öğrencilerin sayılarının sınırlı olması çalışma grubunda-

ki erkek öğrencilerin iletişim becerilerinin yeterince değerlendirilemediğini de düşündürmektedir.

İletişim becerilerinin değerlendirildiği benzer çalışmalar incelendiğinde iletişim becerilerinin sınıflara göre farklılık gösterdiği en düşük puan ortalamasının 1. ve 2. sınıflarda ve en yüksek puan ortalamasının 3. sınıfta olduğu (Tutuk 2002), sınıflar yükseldikçe empati puanlarının arttığı (Mete ve Gerçek 2005) görülmüştür. Çalışmamızdan elde edilen bulgularda 1. 2. ve 4. sınıflarda eğitim gören öğrencilerin puan ortalamalarının yüksek olduğu yalnız 3. sınıfta fark olmadığı belirlendi (Tablo 5). Bu bulgular çalışmanın yapıldığı hemşirelik bölümünde iletişim ve iletişimi kapsayan derslerin yalnız 3. sınıf öğretim planında yer almaması nedeniyle, bu dönemde eğitim gören öğrencilerin puanlarının düştüğünü düşündürmektedir.

Çalışmada çocukluğunu bir il ya da ilçe merkezinde geçiren hemşirelik bölümü öğrencilerinin iletişim puanının anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlendi. Ancak bu bulgunun tersine Özyazıcıoğlu ve diğ. (2009)'nin yaptıkları çalışmada ise yaşanan bölgenin iletişim becerileri üzerine bir etkisinin olmadığı bildirilmektedir.

Çalışmada okul öncesi eğitim almanın iletişim becerileri ile ilişkisi incelendiğinde sonuçlar hem okul öncesi eğitim alan hem de almayan grupta hemşirelik öğrencileri lehine anlamlı bulundu. Ayrıca hemşirelik bölümü öğrencileri kendi içinde değerlendirildiğinde okul öncesi eğitim alan hemşirelik bölümü öğrencilerin almayanlara göre daha yüksek puana sahip oldukları görülmektedir (Tablo 5). Literatürde bu konuda yapılan karşılaştırmalı bir başka çalışmaya rastlanmadı. Ancak okul öncesi eğitimle ilgili yapılan bir çalıştay raporunda okul öncesi eğitimin duygu kontrolü, saldırganlık ve dürtüsellik denetim altına alınması, problem çözme becerilerinin kazandırılması ve çocukların özerkleşmesi gibi konularda etkili olduğu vurgulanmaktadır (Prof. Dr. Atalay Yörükoğlu Ulusal Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Politikaları II.

Çalıştay Raporu, 2007). Bu sonuçlar okul öncesi eğitimin iletişim becerilerini artırmakta etkili olduğu görüşünü destekler niteliktedir.

Çalışmada aile tipi, anne ve baba eğitim düzeyleri ile iletişim becerileri puanları karşılaştırıldı ve her değişken için hemşirelik bölümü öğrencilerinin iletişim becerileri ölçeği puan ortalamalarının, karşılaştırma grubunun puan ortalamalarına göre yüksek ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görüldü. Literatürde aile tipi ve ana-baba eğitim durumları ile iletişim becerileri arasındaki ilişkiye yönelik bir başka bulguya rastlanmadı. Çalışmadan elde edilen bu sonuçların hemşirelik bölümü öğrencilerinin puanlarının karşılaştırma grubundan yüksek olması nedeniyle ortaya çıktığı düşünülmektedir.

İlgili literatür incelendiğinde anne babaların çocuk yetiştirme tutumlarının çocuğun iletişim becerileri üzerine olan katkısı üzerinde durulduğu görülmektedir (Yavuzer 2004, Yavuzer 2005, Demiriz ve Öğretir 2007). Çalışmada ailelerin çocuk yetiştirme tutumlarını hem olumlu hem de olumsuz algılayan hemşirelik bölümü öğrencilerinin puan ortalamalarının birbirine yakın ve karşılaştırma grubu öğrencilerinin puan ortalamalarından yüksek olduğu belirlendi. Karşılaştırma grubunda ise ailesinin çocuk yetiştirme tutumunu olumlu algılayan öğrencilerin puan ortalamalarının olumsuz algılayanlardan yüksek olduğu görülmektedir. Hemşirelik bölümü öğrencilerinin iletişim becerileri puan ortalamalarının, karşılaştırma grubundan yüksek olması, hemşirelik eğitiminin iletişim becerilerini kazandırması ile açıklanabilir. Hemşirelik bölümü öğrencilerinin puan ortalamalarının birbirine yakın olması ise ilgi çekici bir bulgudur. Bu sonuç ailenin olumsuz tutumlarının iletişim becerilerine olan etkisinin eğitim yoluyla değiştirilebileceğini düşündürmektedir.

İletişim Eğitimi Alma Durumlarına Göre Duygusal Zeka ve İletişim Becerileri

Çalışmada iletişim eğitimi alan hemşirelik bölümü öğrencilerinin duygusal zeka puan ortalamalarının, karşılaştırma grubu puan ortalamala-

rından yüksek ve anlamlı olduğu; iletişim eğitimi almayan hemşirelik bölümü ve karşılaştırma grubundaki öğrencilerin duygusal zeka toplam puan ortalamaları arasında ise anlamlı bir fark olmadığı belirlendi. Bu konuda yapılan yayınlar incelendiğinde gençlik yıllarından sonra gelişmeyen bilişsel zekanın aksine, duygusal zekanın eğitimle gelişebileceği görülmektedir (Salovey ve Mayer 1990, Barker 1999, Bellack 1999, Tuğrul 1999, Lanser 2000, Yeşilyaprak 2001, Conolly 2002, Radford 2002, McMullen 2003, Fuimano 2004, Akerjordet ve Severinson 2004, Sardo 2004, Louie ve diğ. 2006). Üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmalarda da eğitimin duygusal zeka ve iletişim becerilerine olumlu etkisi olduğunu gösteren bulgulara rastlanmaktadır (Lewis ve diğ. 2004, Erdoğan 2008).

Öğrenci hemşirelerin eğitiminde odaklanılması gereken en önemli konulardan biri de iletişim becerileridir. Literatürde bu konuda yapılan pek çok çalışmaya rastlanmaktadır. Bu çalışmalar özellikle empati, farkındalık, görüşme becerileri, kritik düşünme ve atılganlığın geliştirilmesine odaklanmıştır (Tutuk ve diğ. 2002, Yıldırım 2005, Korkut 2005, Miguel ve diğ. 2006, Çam ve Engin 2006). Çalışmaya katılan hemşirelik bölümü öğrencilerinin eğitim programları incelendiğinde öğrencilerin çeşitli yıllara yayılmış iletişim, psikoloji, hemşirelikte eğitim, hemşirelikte yönetim ve psikiyatri hemşireliği derslerini aldıkları; karşılaştırma grubunda ise yalnız teknik eğitim fakültesi öğrencilerinin eğitim psikolojisi derslerini aldıkları görülmektedir. Çalışmamızın sonuçlarının duygusal zeka ve iletişim becerilerinin eğitimle geliştirebileceğini bilgisini destekler nitelikte olduğu söylenebilir.

Sonuç

Hemşirelik öğrencilerinin duygusal zeka ve iletişim becerilerinin diğer üniversite öğrencileri ile karşılaştırılması amacıyla yapılan bu çalışmanın sonucunda; öğrencilerinin duygusal zeka toplam puanı ve duygusal zeka alt boyutlarından

duyguların farkında olma, kendini motive etme puan ortalamaları karşılaştırıldığında hemşirelik öğrencilerinin puan ortalamalarının karşılaştırma grubuna göre yüksek ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlendi ($p < 0.05$). Duyguları yönetme, empati, sosyal beceriler alt boyutlarında ise hemşirelik bölümü ve karşılaştırma grubu arasında anlamlı bir fark bulunmadı ($p > 0.05$). İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği puan ortalamaları incelendiğinde ise hemşirelik bölümü öğrencilerinin puan ortalamasının karşılaştırma grubundan yüksek ve aralarındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p < 0.05$) belirlendi.

Öğrencinin yaş, cinsiyet, öğrenim gördüğü sınıf, algıladığı sosyo-ekonomik durum, aile tipi, anne ve baba eğitim durumu, ailenin çocuk yetiştirme tutumu, okul öncesi eğitim alma durumu, çocukluğun büyük bölümünün geçtiği yer gibi sosyo-demografik özellikler karşılaştırıldığında hemşirelik bölümü öğrencilerinin puan ortalamalarının ve karşılaştırma grubunun puan ortalamalarından yüksek ve aradaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlendi ($p < 0.05$).

Çalışmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda, öğrencilerin duygusal zeka ve iletişim becerilerinin gelişmesine katkısı sağlamak amacıyla özellikle hemşirelik eğitimi veren fakülte ve yüksekokulların müfredatının duygusal zeka ve iletişim becerilerini geliştirecek yönde zenginleştirilmesinin ve bu uygulamaların yıllara yayılacak şekilde düzenlenmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca hemşireler ve hemşirelik öğrencilerinin duygusal zeka ve iletişim becerilerini değerlendirmeye yönelik araştırmaların daha büyük bir örnekleme tekrarlanması; bu çalışmaların ışığında eğitim programlarının düzenlenmesi ve bu programların etkinliğinin değerlendirildiği deneysel çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Yazarların Katkıları

Çalışma tasarımı: FE, AK

Veri toplama ve/ veya analiz: AK, FE

Makalenin hazırlanması: AK, FE

Teşekkür

Araştırmanın yapıldığı kurumla ve ilgili kişilerle iletişim kurulmasında ve verilerin toplanmasındaki katkılarından dolayı Öğr. Gör. Ferhan Açıkgöz'e ve tüm Düzce Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu öğretim elemanlarına teşekkür ederim.

Kaynaklar

Acar F (2000) Duygusal zeka ve liderlik. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 12, 53-68.

Akerjordet K, Severinsson E (2004) Emotional intelligence in mental health nurses talking about practice. *International Journal of Mental Health Nursing* 13, 164-170.

Austin EJ, Evans P, Magnus B, O'Hanlon K (2007) A Preliminary study of empathy, emotional intelligence and examination performance in Mbchb students. *Medical Educations* 41, 684-689.

Barker P (1999) Emotional competence in professional communication. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing* 6, 153-159.

Bellack J P (1999) Emotional intelligence: A missing ingredient? *Journal of Nursing Education* 38(1), 3-4.

Çam O, Engin E (2006) Psikiyatri kliniğinde çalışan hemşirelerde farkındalık eğitiminin bireysel performans standartlarına etkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 7, 82-91.

Ciarrochi J, Chan AYC, Bajgar J (2001) Measuring emotional intelligence in adolescents. *Personality and Individual Differences* 31, 1105-1119.

Connolly HK (2002) The new IQ. *Nursing Management* 33(7), 17-18.

Demiriz S, Öğretir AD (2007) Alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki 10 yaş çocuklarının anne tutumlarının incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi* 15(1), 105-122.

Deniz ME (2003) Üniversite öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *SBED* 9, 501-522.

Erdoğdu YM (2008) Duygusal zekanın bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 7(23), 62-76.

- Fatt JPT, Howe ICK** (2003) Emotional intelligence of foreign and local university students in Singapore: Implications for managers. *Journal of Business and Psychology* 17(3), 345-367.
- Fuimano J** (2004) Raise your emotional intelligence. *Nursing Management* July 35(7), 10-13.
- Gooch S** (2006) Emotionally smart. *Nursing Standard* 20, 20-22.
- Goode C.** Coaching emotional intelligence in preschoolers. Retrieved 01,06,2008, from <http://coachingparents.wordpress.com/2007/11/15/coachingemotionalintelligence-in-preschoolers/>
- Goleman D** (2006) Duygusal zeka neden IQ'dan daha önemlidir? (Yüksel BS Çev.). (30.Basım p:251-254) Varlık Yayınları İstanbul.
- Halıçınarlı E, Bender MT** (2006) Kızda duygusal zeka (EQ) ve bir saha çalışması. 26-28 Nisan II. Uluslararası kız araştırmaları konferansı. Doğu Akdeniz Üniversitesi Retrieved 19,04,2008, from http://cws.emu.edu.tr/en/conferences/2nd_int/pdf/Emine%20Halıcinarli,%20Merih%20Tekin%20Bender.pdf
- Harrod NR, Scheer S D** (2005) An exploration of adolescent emotional intelligence in relation to demographic characteristics. *Adolescence* Fall 40 (159), 503-12.
- İşmen E** (2004) Duygusal zeka ve aile işlevleri arasındaki ilişki. *Balikesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 7(11), 55-77.
- Kaya H, Keçeci A** (2004) Bir hemşirelik yüksekokulu öğrencilerinin duygusal zeka düzeyleri. *İ.Ü. Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu Hemşirelik Dergisi* 52, 20-29.
- Korkut F** (1996) *İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeğinin Geliştirilmesi: Güvenirlik ve Geçerlik Çalışmaları. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(7), 18-23.
- Korkut F** (2005) Yetişkinlere yönelik iletişim becerileri eğitimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 28, 143-149.
- Lanser GE** (2000) Why you should care about your emotional intelligence. *Healthcare Executive* Nov/Dec, 6-11.
- Lewis N, Rees C, Hudson N** (2004) Helping medical students identify their emotional intelligence. *Medical Education* 38, 545-576.
- Louie KA, Coverdale J, Roberts WL** (2006) Emotional intelligence and psychiatric training. *Academic Psychiatry* 30(1), 1-3.
- McMullen B** (2003). Emotional intelligence. *Student BMJ* 11, 18-19.
- Mete S, Gerçek E** (2005) PDÖ yöntemiyle eğitim gören hemşirelik öğrencilerinin empatik eğilim ve becerilerinin incelenmesi. *CÜ Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 9(2), 11-17.
- Miguel SC, Rogan F, Kilstoff K, Brown D** (2006) Clinically speaking: A communication skills program for students from non-english speaking backgrounds. *Nurse Education in Practice* 6, 268-274.
- Özcan A** (2006) *Hemşire hasta ilişkisi ve iletişim*. (2. Basım) Ankara Sistem Ofset Bas. Yay. San. Tic. Ltd. Şti.
- Özyazıcıoğlu N, Aydınoğlu N, Aytekin G** (2009) Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin empatik ve problem çözme becerilerinin incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 12(3), 46-53.
- Petrides KV, Furnham A, Martin GN** (2004) Estimates of emotional intelligence and psychometric intelligence: Evidence for gender-based stereotypes. *The Journal of Social Psychology* 144(2), 149-162.
- Pau AKH, Croucher R** (2003) Emotional intelligence and perceived stress in dental undergraduates. *Journal of Dental Education* 67(9), 1023-1028.
- (2007) Prof. Dr. Atalay Yörükoğlu Ulusal Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Politikaları II. Çalıştay Raporu. *Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Dergisi* 14(1), 57-66.
- Radford M** (2002) Educating the emotions: Interior and exterior realities. *Pastoral Care in Education: An Internal Journal Of Personal, Social and Emotional Development* 20(2), 24-29.
- Reeves A** (2005) Emotional intelligence: Recognizing and regulating emotions. *AAOHN Journal* 53(4), 172-176.
- Rice R.** New preschool focus on social and emotional intelligence. Retrieved 01,06,2008, from http://www.itm-si.de/Texte/2006/social_intelligence.pdf
- Sardo S** (2004) Learning to display emotional intelligence. *Business Strategy Review* 15(1), 14-17.

Salovey P, Mayer J D (1990) Emotional intelligence. *Baywood Publishing*; 187-201

Schutte NS, Malouff JM, Thorsteinsson NB, Rooke SE (2007) A meta-analytic investigation of the relationship between emotional intelligence and health. *Personality and Individual Differences* 42, 921-933.

Smith BK, Profetto-McGrath J, Cummings GG (2009) Emotional intelligence and nursing: An integrative literature review. *International Journal of Nursing Studies* 46, 1624-1636.

Tutuk A, Al D, Doğan S (2002) Hemşirelik öğrencilerinin iletişim becerileri ve empati düzeylerinin belirlenmesi. *C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 6(2), 36-41.

Tuğrul C (1999) Duygusal Zeka. *Klinik Psikiyatri* 1, 12-20.

Tsaousis I, Nikolaou I (2005) Exploring the relationship of emotional intelligence with physical and psychological health functioning. *Stress and Health* 21, 77-86.

Yavuzer H (2005) *Gençleri anlamak*. (2. Basım.) İstanbul, Remzi Kitabevi AŞ, s. 36-39.

Yavuzer H (2004) *Eğitim ve gelişim özellikleriyle okul çağı çocuğu*. (11. Basım) İstanbul, Remzi Kitabevi AŞ, s. 59-80.

Yeşilyaprak B (2001) Duygusal zekanın eğitim açısından doğurguları. *Eğitim Yönetimi Dergisi* 25, 139-146.

Yıldırım E (2005) Bir modernite rüyası ailenin sonu mu? -Kütahya yetiştirme yurdu örneği- *Aile ve Toplum Dergisi* 8(2), 85-92.